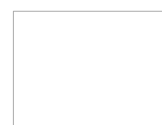

INTENTIEVERKLARING GEBIEDSONTWIKKELING OMGEVING GEMEENTEHUIS KRIMPENERWAARD

TUSSEN

PROVINCIE ZUID-HOLLAND, GEMEENTE KRIMPENERWAARD, DUNEA N.V.

De ondergetekenden:

1. Gedeputeerde Staten van de Provincie Zuid-Holland, vertegenwoordigd door gedeputeerde natuur de heer B.K. Potjer, daartoe gemachtigd door de Commissaris van de Koning ingevolge het besluit van 3 juli 2023 onder nr. PZH-2023-834594870, hierna te noemen "de Provincie",
2. De publiekrechtelijke rechtspersoon de Gemeente Krimpenerwaard, gevestigd te Stolwijk aan het Dorpsplein 8 (2821 AS), vertegenwoordigd door het college van burgemeester & wethouders van de Gemeente Krimpenerwaard, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door mevrouw R. Boere-Schoonderwoerd, wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling], ter uitvoering van het besluit van Burgemeester en Wethouders van 20 juni 2023 onder nr. 10557, hierna te noemen "de Gemeente",

en

3. De naamloze vennootschap Dunea N.V., statutair gevestigd te Zoetermeer, kantoorhoudende te Zoetermeer aan het Plein van de Verenigde Naties 11 (2719 EG) en ingeschreven in het Handelsregister bij de Kamer van Koophandel onder nummer 27122974, te dezen rechtsgeldig vertegenwoordigd door haar zelfstandig bevoegd bestuurder de heer drs. W.M.E. Drossaert, hierna te noemen "Dunea".

Hierna ook gezamenlijk aangeduid als "Partijen" en ieder afzonderlijk als "Partij".

Verklaren als volgt.

Artikel 1. Overwegingen

Met deze verklaring spreken Partijen hun intentie uit om te komen tot een integrale ruimtelijke ontwikkeling van het Gebied zoals hierna is beschreven, waarin de drinkwatervoorziening, natuur, recreatie en eventuele andere maatschappelijke opgaven een plek krijgen. Deze ontwikkeling doet voor ieder der Partijen recht aan de (eigen) gerechtvaardigde belangen en biedt waar mogelijk synergieën.

Verkenning

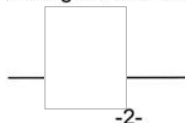
Deze verklaring omvat de uitgangspunten, doelstellingen en afspraken van Partijen over een gezamenlijke verkenning naar de mogelijke invulling van vorengenoemde integrale ruimtelijke ontwikkeling. De verkenning is er op gericht te komen tot afspraken tussen Partijen over samenwerking aan deze ontwikkeling door oplevering van een concept samenwerkingsovereenkomst.

Gebiedsafbakening (Gebied 1 en Gebied 2)

- Het betreffende (totale) gebied maakt onderdeel uit van polder De Nes in Bergambacht. Het gebied is aangegeven op de overzichtstekening die als Bijlage 1 bij deze intentieverklaring is gevoegd en zijn bij het Kadaster bekend als de percelen, kadastraal bekend gemeente Bergambacht, sectie A, nummers 5711, 5712, 7869, 9038, 9410, 9411, 9412, 9413, 9414, 9415, 9416, 9417, 9418, 9419, hierna te noemen 'het Gebied'. 'Het Gebied' kan worden uitgebreid als de Partijen hiertoe beslissen.
- De percelen in het Gebied zijn in eigendom bij Dunea met bestemming Bedrijf - nutsvoorziening.
- Een groot gedeelte van de gronden van Dunea ligt binnen de begrenzing van het NNN (Natuur netwerk Nederland, Partijen verder genoegzaam bekend), als aangegeven op 'Kaart 7 NNN' van de Omgevingsverordening Zuid-Holland).

Paraaf Provincie Z-H:

Paraaf gemeente KRW:

Paraaf Dunea:

- Een deel van de gronden maakt onderdeel uit van het Bestemmingsplan Gemeentehuis Provincialeweg 5a, Bergambacht en heeft krachtens dit bestemmingsplan voor een deel de bestemming Maatschappelijke Doeleinden met de hoofdfunctie Gemeentehuis en voor een deel de bestemming Natuur, hierna aangeduid als **Gebied 1**.
- **Gebied 2** betreft de overige gedeelten van het Gebied
- Een overzicht van de betreffende gebieden is weergegeven op een tekening, die is opgenomen als Bijlage 1.

Opgaven

- Een bestaande opgave -te bevestigen met vaststelling van het bestemmingsplan gemeentehuis Krimpenerwaard- is de inrichting van Gebied 1 binnen het NNN als natuurgebied. Dit is een ruimtelijke kwaliteitscompensatie voor de bouw van het gemeentehuis buiten stedelijk gebied.
- De opgave van de verkenning is te komen tot een concept samenwerkingsovereenkomst over integrale ruimtelijke ontwikkeling(smogelijkheden) van drinkwatervoorziening en natuur (zie verder artikel 3 voor op te leveren resultaten met de verkenning).

Belangen en posities

Partijen houden bij het uitvoeren van de verkenning rekening met elkaars belangen en posities die als volgt zijn samengevat:

Dunea

- Dunea is eigenaar van de grondpercelen in het Gebied.
- De drinkwateractiviteiten in de brede zin van het woord mogen op geen enkele wijze in het geding komen casu quo dienen duurzaam veilig te zijn gesteld inclusief de mogelijkheid van toekomstige uitbreidingen, die in voorkomend geval met name in Gebied 2 aan de orde zullen zijn.
- Dunea is bereid om een aantal specifieke van de bij haar in eigendom zijnde gronden/percelen beschikbaar te stellen, met dien verstande dat Dunea nadrukkelijk de mogelijkheden wenst te behouden om haar drinkwateractiviteiten op de locatie Bergambacht te kunnen blijven uitvoeren en desgewenst uit te kunnen breiden. Een ten tijde van het opstellen van deze verklaring bekend zijnde ontwikkeling voor uitbreiding is het project Mengbedrijf (zie Bijlage 3) Dit project kan bij de verkenning worden meegenomen, aangezien dit project wellicht een aanpassing van de NNN-begrenzing met zich meebrengt en partijen synergie voor ogen hebben.
- Dunea behoudt de regie over het beheer en recreatiemogelijkheden van de bij haar in eigendom zijnde gronden.

Provincie

- De ambitie van de Provincie is dat uiterlijk in 2027 het NNN ecologisch is ingericht en daarmee ook het NNN binnen Gebied 2.
- De Provincie staat niet afwijzend tegenover aanpassing van de NNN begrenzing in het Gebied binnen het kader van de geldende regelgeving indien dit het natuurdoelbereik dient, het oppervlak van het NNN niet kleiner wordt en dit past in een gezamenlijke en integrale visie voor het gebied.
- De onderhavige gebiedsontwikkeling wordt afgestemd met de ZHPLG (Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied)-aanpak in de Krimpenerwaard en dient zo mogelijk ook andere ZHPLG-doelen dan natuur zoals water en klimaat.
- De Provincie heeft een zorgplicht voor het duurzaam veiligstellen van de drinkwatervoorziening volgens de Drinkwaterwet artikel 2.

Paraaf Provincie Z-H:

Paraaf gemeente KRW:

Paraaf Dunea:

Gemeente

- De Gemeente is bereid om mee te werken aan een bestemmingswijziging van het Gebied binnen de geldende regelgeving en dit past in een gezamenlijke en integrale visie voor het Gebied.
- De Gemeente is bereid Gebied 1 voor haar rekening in te richten als natuurgebied met een wandelfunctie en dit voor 1 januari 2027 te hebben gerealiseerd ervan uitgaande dat voor 1 januari 2026 het bestemmingsplan inzake het nieuwe gemeentehuis onherroepelijk is geworden. De verkenning dient te leiden tot uitgangspunten voor de uitwerking van het op te stellen inrichtingsplan voor Gebied 1.
- De Gemeente is bereid de kosten voor het beheer en onderhoud van Gebied 1 voor haar rekening te nemen. Hierbij wordt betrokken dat voor de Gemeente geldt dat zij haar taken op het gebied van beheer en onderhoud van recreatiegebieden laat uitvoeren door Groenalliantie- Midden-Holland (zie ook 2.5).
- De Gemeente heeft een zorgplicht voor het duurzaam veiligstellen van de drinkwatervoorziening volgens de Drinkwaterwet artikel 2.

Artikel 2. Uitgangspunten en doelstellingen verkenning

Partijen betrekken bij de gezamenlijke verkenning de volgende uitgangspunten en beoogde doelstellingen:

1. Voor het Gebied gelden als uitgangspunten:
 - dat alleen natuurbeheertypen worden gerealiseerd zoals aangegeven in Bijlage 2);
 - de in dit bestemmingsplan opgenomen voorwaardelijke verplichting voor de aanleg van natuur in Gebied 1
 - het uiterlijk in 2027 realiseren (inrichten) van natuur
2. Het behouden en indien nodig uitbreiden van netto voldoende (fysieke en planologische) ruimte in het Gebied om de bestaande en toekomstige drinkwatervoorziening op locatie Bergambacht te garanderen.
3. Het zorgen voor een (natuur)inrichtingsplan voor Gebied 1 zoals bedoeld in artikel 3.4.5 van het bestemmingsplan voor het gemeentehuis en eventueel voor Gebied 2 afhankelijk van de resultaten van de verkenning.
4. Het maken van afspraken over duurzaam natuurbeheer voor een periode van tenminste 12 jaar en dit beheer (mede) te richten op het natuurdoelbereik.
5. Regie over het beheer en recreatiemogelijkheden ligt bij de eigenaar van gronden in het Gebied. Bij de keuze voor de beheerorganisatie wordt Groenalliantie-Midden-Holland meegenomen als potentiële beheerder.
6. Nieuwe ontwikkelingen mogen geen belemmeringen en/of negatieve effecten hebben op de bestaande en toekomstige drinkwatervoorziening.
7. Nieuwe ontwikkelingen in het NNN dienen te voldoen aan de dan geldende Omgevingsverordening Zuid-Holland.
8. Voor wat betreft eventuele uitbreidingen met betrekking tot de drinkwateractiviteiten – rekening houdend met wat in redelijkheid nodig is voor de goede en veilige continuering c.q. uitbreiding van de drinkwatervoorziening - hebben de Gemeente en de Provincie de intentie om ruimtelijke initiatieven van Dunea te faciliteren, met inachtneming van de geldende regelgeving onder andere in verband met de bescherming en ontwikkeling van natuur binnen het NNN en mits dit het natuurdoelbereik niet in de weg staat.

Paraaf Provincie Z-H:

Paraaf gemeente KRW:

_____ _____

Paraaf Dunea:

Artikel 3. Verkenning en werkgroep

1. De besprekingen die tussen Partijen worden gevoerd hebben het karakter van een verkenning, bedoeld om de eisen, wensen, uitgangspunten en (on)mogelijkheden in kaart te brengen van een integrale ruimtelijke ontwikkeling van het Gebied en om besluiten voor te bereiden om de samenwerking hieraan verder te formaliseren door oplevering van een concept samenwerkingsovereenkomst.
2. Een werkgroep, bestaande uit een vertegenwoordiging van in ieder geval 1 persoon per Partij, voert de verkenning uit.
3. De werkgroep zorgt voor oplevering en uitvoering van een plan van aanpak met daarin afspraken over de uitvoering van de verkenning, de onderlinge taakverdeling van werkzaamheden die voor de verkenning nodig zijn, de inbreng en bijdragen van partijen, het voorzitterschap, de verslaglegging, agendavoering, het vergaderschema, de planning en financiën.
4. Partijen betrekken zelf deskundigen vanuit de eigen organisatie bij de verkenning.
5. De werkgroep beslist over het raadplegen van andere (publieke) stakeholders en over het verstrekken van externe opdrachten voor onderzoeken en adviezen die nodig zijn voor de verkenning.
6. Het toekomstig beheer en onderhoud van de gronden die worden ingericht voor natuur en recreatieve doeleinden en het afsprakenkader hierover met Partijen, maakt onderdeel uit van de verkenning.
7. Bij de realisatie van Gebied 1 verdient door de gemeente georganiseerde participatie met de inwoners de aandacht.

Resultaten verkenning

De resultaten van de verkenning worden opgenomen in een einddocument met een advies aan gezamenlijke Partijen voor het vervolg. Als de werkgroep adviseert een vervolg te geven aan de samenwerking bevat het einddocument hiervoor de concept samenwerkingsovereenkomst. Het einddocument omvat als resultaat ten minste de volgende onderdelen, hierbij rekening houdend met de uitgangspunten en doelstellingen van de verkenning in artikel 2:

- a. Een vlekkenkaart/raamplan met de uitgangspunten voor het planologisch kader voor de beoogde functies van het Gebied (drinkwatervoorziening, natuur, recreatie en eventueel andere maatschappelijke functies) als basis voor eventuele toekomstige planologische maatregelen en/of vergunningen.
- b. Een globaal natuurinrichtingsplan voor het Gebied met de opgave van:
 - uitgangspunten voor de integrale inrichting van de gronden van de NNN in het Gebied;
 - waar welke beheertypen zijn te realiseren;
 - kostenraming in verband met de inrichting van het NNN als natuurgebied.
- c. Een begroting met opgave van de kosten van de inrichting van het Gebied en de financiering(smogelijkheden).
- d. Een kader voor de afspraken hoe het Gebied na aanleg wordt beheerd en onderhouden en hoe dit wordt gefinancierd.
- e. Conceptafspraken op hoofdlijnen betreffende de taken, rollen en verantwoordelijkheden van Partijen in het vervolgtraject, de planning van de vervolgfasen, op te leveren producten en financiën (kosten en dekking vervolgtraject).

Paraaf Provincie Z-H:

Paraaf gemeente KRW:

_____ _____

Paraaf Dunea:

Artikel 4. Financiële afspraken

- 4.1 De kosten voor de planvorming, de inrichting en het beheer en onderhoud als natuurgebied van Gebied 1. komen voor rekening van de Gemeente.
- 4.2 De kosten van opdrachten aan derden voor de verkenning zijn voor gezamenlijke rekening, tenzij Partijen hierover in de werkgroep andersluidende afspraken maken.

Artikel 5. Looptijd

- 5.1 Deze intentieverklaring treedt in werking op het moment dat alle Partijen deze rechtsgeldig hebben ondertekend en blijft van kracht tot er een of meerdere nadere overeenkomsten (uitvoering, samenwerking etc.) zijn ondertekend waarin de nadere plannen, rollen, taken, mijlpalen en verantwoordelijkheden nader zijn uitgewerkt.
- 5.2 Indien 1 april 2024 nadere overeenkomsten als hiervoor sub 5.1 bedoeld niet zijn gesloten, wordt deze intentieverklaring geacht te zijn vervallen.

Artikel 6. Openbaarheid en vertrouwelijkheid

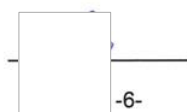
- 6.1 Het is bekend dat informatie die Partijen in dit kader uitwisselen overwegend onder de reikwijdte van de WOO valt. Partijen nemen hierbij in acht dat vertrouwelijke, privacy- en/of bedrijfsgevoelige informatie ook vertrouwelijk blijft en niet openbaar wordt gemaakt.
- 6.2 Voor zover tussen Partijen uitgewisselde informatie niet onder de reikwijdte van de WOO valt, betrachten Partijen over en weer vertrouwelijkheid.

Artikel 7. Slotbepalingen

- 7.1 Op deze intentieverklaring is het Nederlands recht van toepassing.
- 7.2 Geschillen naar aanleiding van deze intentieverklaring kunnen uitsluitend worden voorgelegd aan de bevoegde rechter van het arrondissement 's-Gravenhage.

Paraaf Provincie Z-H:

Paraaf gemeente KRW:

Paraaf Dunea:

Aldus overeengekomen en voor akkoord in drievoud ondertekend.

Provincie:

Datum:

Plaats:

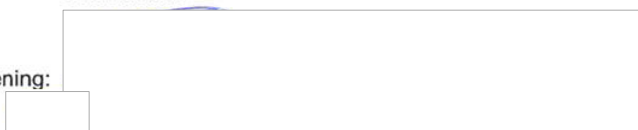
Handtekening:

Gemeente:

Datum: 13-07-2023

Plaats:

Handtekening:

Dunea:

Datum:

Plaats:

Handtekening:

Bijlagen:

1. Overzichtstekening Gebied
2. Overzicht natuurbeheertypen
3. Project Mengbedrijf

Paraaf Provincie Z-H:

Paraaf gemeente KRW:

Paraaf Dunea:

Bijlage 1.
Overzichtstekening Gebied

Paraaf Provincie Z-H:

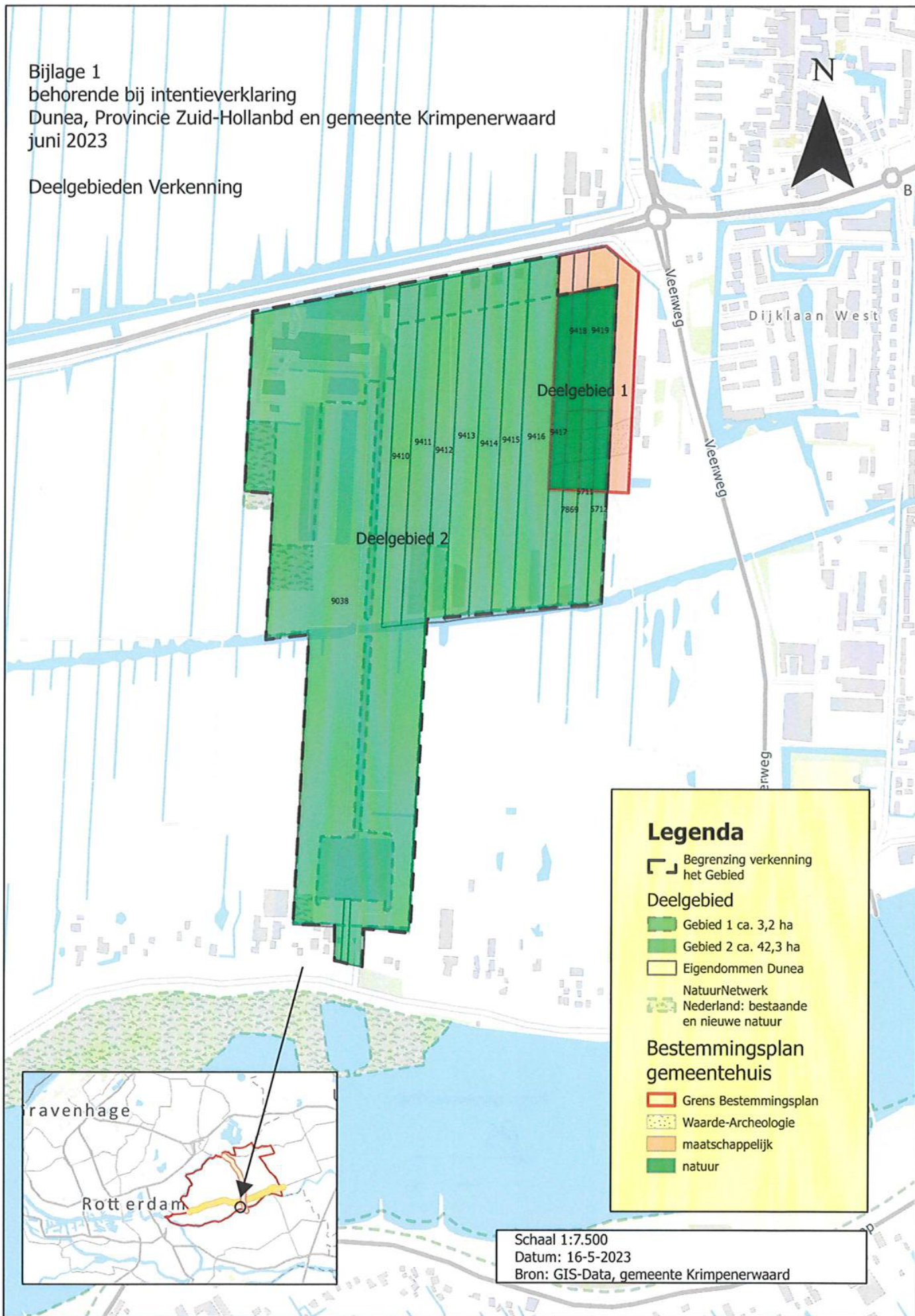
Paraaf gemeente KRW:

Paraaf Dunea:

Bijlage 1
behorende bij intentieverklaring
Dunea, Provincie Zuid-Holland en gemeente Krimpenerwaard
juni 2023

Deelgebieden Verkenning

Legenda

☐ Begrenzing verkenning
het Gebied

Deelgebied

▭ Gebied 1 ca. 3,2 ha

▭ Gebied 2 ca. 42,3 ha

▭ Eigendommen Dunea

▭ NatuurNetwerk

▭ Nederland: bestaande
en nieuwe natuur

Bestemmingsplan gemeentehuis

▭ Grens Bestemmingsplan

▭ Waarde-Archeologie

▭ maatschappelijk

▭ natuur

Schaal 1:7.500

Datum: 16-5-2023

Bron: GIS-Data, gemeente Krimpenerwaard

Bijlage 2.
Overzicht natuurbeheertypen

Paraaf Provincie Z-H:

Paraaf gemeente KRW:

Paraaf Dunea:

Bijlage 2 Natuurbeheertypen

In deze bijlage wordt een afbakening gegeven van welke natuurbeheertypen gerealiseerd kunnen worden binnen de bestemming Natuur en op welke manier de gronden met de bestemming 'Natuur' op grond van artikel 3.4.5 aanhef en onder b van de planregels moeten worden ingericht en in stand gehouden.

Hiervoor is de Index Natuur en Landschap benut. De Index Natuur en Landschap beschrijft welke typen natuur, agrarische natuur en landschap we kennen in Nederland en is de basis voor de natuurbeheerplannen van de provincies. Informatie over de Index Natuur en landschap en de volledige beschrijving van het natuurbeheertype inclusief beheeradvies, monitoring en informatie over de monitoring en natuurkwaliteit is te vinden via de link: [Natuurtypen - BIJ12](#). De gemeente voert samen met de Provincie zuid-Holland en Dunea een verkenning uit naar de integrale ontwikkeling van de gronden van Dunea ten westen van de kern Bergambacht, passend binnen de afgebakende natuurbeheertypen.

De natuurbeheertypen die op basis van artikel 4.1 aanhef en onder a mogelijk gemaakt worden en hieronder beschreven worden, zijn:

1. vochtig hooiland (N10.02);
2. glanshaverhooiland (N12.03);
3. kruiden- en faunarijk grasland (N12.02);
4. moeras (N05.01);
5. ruigteveld (N12.06);
6. hoog- en laagveenbos (N14.02);

Bron: Index Natuur en Landschap, www.bij12.nl

Vochtig hooiland (N10.02)

Algemene beschrijving

Vochtig hooiland is ontstaan door de ontginning van moerassen of natte bossen en door langdurig gebruik als hooiland. Vochtig hooiland komt voor op natte veen- en kleibodems met een redelijke draagkracht. Het gaat om bloemrijke graslanden, vaak geel van soorten als ratelaar, gewone roklaver, moerasroklaver, geel walstro, scherpe boterbloem, kruipende boterbloem of dotterbloem. Vochtig hooiland is minder zeggengrijk dan nat schraal land. Ze zijn nu niet meer interessant voor boeren door hun lage productie en eiwit-arm gewas, maar ze behoorden ooit tot de betere graslanden.

Net als bij natte schraallanden zijn microgradiënten in het vochtgehalte belangrijk. De hooilanden langs de rivieren bijvoorbeeld zijn zeer gradiëntrijk met overgangen naar oeverwallen, rivierduintjes of kommen. In zeekeleigebieden wordt het reliëf gevormd door de oorspronkelijke platen en kreken. In vochtig hooiland komen overgangen naar grote zeggenvetaties en ruigten met moerasspirea voor. Lokaal kan opslag plaatsvinden van wilgenstruwelen. Deze elementen zijn van belang voor vlinders of struweelvogels. Open landschappen kunnen van belang zijn voor weidevogels. Belangrijke gebieden met vochtig hooiland zijn te vinden in beekdalen, op hoge in cultuur gebrachte kwelders, langs (kleine) rivieren en in het veenweidegebied.

Vochtig hooiland langs de rivieren is internationaal belangrijk. Van bijzondere betekenis is wilde kievitsbloem. Een groot deel van de Europese populatie van deze soort komt in Nederland voor in de oeverlanden van Zwarte water en Overijsselse vecht. Vochtige hooilanden zijn nationaal van belang als leefgebied van o.a. kemphaan, watersnip, zomertaling, paapje, donker pimperlauwtje, rode vuurvlied, moerasprinkhaan, zomprinkhaan, harlekijn, weidekervel, trosdravik, wilde kievitsbloem, brede orchis, fijnstelige, kale, geplooid, slanke en spitslobbige vrouwenmantel, waterkruiskruid, zwartblauwe rapunzel, bosbies en adderwortel. Bovenveengraslanden zijn de laatste voorbeelden van in cultuur gebrachte hoogvenen.

Vochtige hooilanden zijn door ontginning, ontwatering en bemesting zeldzaam geworden. Deze graslanden worden jaarlijks gehooid, soms twee maal al dan niet met nabeweiding. De graslanden worden doorgaans niet bemest. Om verzuring tegen te gaan kan, bij uitzondering, ruige stalmest of bekalking toegepast worden.

Afbakening

- Vochtig hooiland omvat hooilanden (zie eerste alinea), al dan niet met nabeweiding. Vochtig hooiland omvat dotterbloem-, kievitsbloem- of pimperlauwhooilanden, weidekervelgraslanden, veldruisschraallanden of de wat schralere bovenveengraslanden;
- Vochtig hooiland wordt ofwel vrijwel jaarlijks overstroomd door oppervlaktewater (o.a. langs de rivieren); staat onder invloed van uitredend kwelwater (beekdalen) of is gelegen op een veenbodem met een gemiddeld waterpeil van 20-30 cm. onder maaiveld, waarbij het peil in de zomer alleen gedurende korte tijd dieper kan wegzakken;
- Het beheertype wordt jaarlijks gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd.

Glanshaverhooiland (N12.03)

Algemene beschrijving

Glanshaverhooiland bevat hooilanden met (zeer) bloemrijke vegetaties van het glanshaververbond. Het komt voor op van matig vochtige tot periodiek overstromde uiterwaarden, op zeeleigonden en op löss of krijtafzettingen. Dominantie van glanshaver komt vaak voor, maar soms zijn andere hoge grassen, bijvoorbeeld, goudhaver, zachte haver of grote vossestaart dominant. Grote vossestaart graslanden, vaak met echte koekoeksbloem of veldgerst, vormen overgangen naar vochtig hooiland en komen ondermeer voor in afgestuwde riviertrajecten. Graslanden van een goede kwaliteit kennen een grote kruidenrijkdom. Ten opzichte van andere graslanden zijn opvallend veel schermbloemigen te vinden. Ook de inwendige structuur van deze graslanden is rijk, de hoge grassen vormen een open scherm de kruiden komen minder hoog en vormen soms zelfs twee onderlagen. De graslanden kunnen structuurrijk zijn met overgangen naar zoomvegetaties (o.a. Marjoleinverbond) of ruigten.

Glanshaverhooiland komt vaak voor in gradiëntrijke gebieden. In reliëfrijke uiterwaarden staat op de hogere delen droog schraalland en komen in de lagere delen vochtig hooiland of overstromingsgrasland voor. In het verleden was het areaal Glanshaverhooiland groter dan tegenwoordig. Door intensiever agrarisch gebruik is veel verloren gegaan. Goede vormen van het beheertype zijn in Nederland zeldzaam geworden.

Glanshaverhooiland is op Europees niveau van waarde. Het is van nationaal belang voor diverse soorten zoals: beemdkroon, beemdooievaarsbek, bochtige klaver, brede ereprijs, graslathyrus, grote centaurie, veldsalie, kluwenklokje, paarse, oosterse en gele morgenster, weidegeelster, ruige leeuwetand, grote en kleine bevernel, ruige weegbree, ruige leeuwetand, rapunzelklokje, klavervreter, geelgors, putter, grauwe gors, kneu, paapje, patrijs, en dwergmuis en veldspitsmuis. Glanshaverhooiland is van zeer groot belang als leefgebied voor kwartelkoning. De graslanden worden doorgaans niet bemest. Om verzuring tegen te gaan kan, bij uitzondering, ruige stalmest of bekalking toegepast worden.

Afbakening

- Het beheertype Glanshaverhooiland omvat door hoog opgaande grassen en kruiden gedomineerde graslanden, en bevat de volgende soorten van de glanshaver-associatie: hoge abundantie van glanshaver, eventueel met andere grassen zoals goudhaver, kropbaar, timoteegras, grote vossenstaart, zachte haver én tenminste twee andere kenmerkende soorten: margriet, gele morgenster, knolboterbloem, knoopkruid, karwijvarkenskervel, wilde peen, hopklaver, gewone rolklaver, geel walstro of aardaker;
- Glanshaverhooiland op dijken worden tot het beheertype bloemdijk gerekend;
- Natte hooilanden: kievitsbloem-, weidekervel- of grote pimpnelhooiland worden tot vochtig hooiland gerekend;
- Het beheertype wordt jaarlijks gemaaid en het maaisel afgevoerd.

Kruiden- en faunarijk grasland (N12.02)

Algemene beschrijving

Kruiden- en faunarijk grasland omvat graslanden die kruidenrijk zijn, maar niet tot de schraallanden, vochtig hooiland, zilt grasland en overstromingsgrasland of glanshaverhooiland behoren. De vegetatie kan behoren tot allerlei verbonden van graslandvegetaties; ondermeer kamgrasvegetaties of de meer algemene witbolgraslanden. Diverse soorten ruigte en struweel kunnen in dit grasland voorkomen. Het grasland wordt meestal extensief beweid of gehooid en niet of slechts licht bemest.

Het beheertype Kruiden- en faunarijk grasland kan voorkomen op diverse bodems van vochtig tot droog en heeft doorgaans een (matig) voedselrijk karakter. Kruiden- en faunarijk grasland komt in vrijwel alle landschapstypen voor. Toch is het areaal de laatste veertig jaar enorm afgenomen door de gangbare landbouwpraktijk: sterke bemesting gecombineerd met periodiek doodspuiten van de grasmatten en opnieuw inzaaien met hoog productieve grasvariëteiten. De meeste overgebleven kruidenrijke graslanden liggen in overhoekjes van het agrarische gebied of komen voor in natuurgebieden. Daar kan kruidenrijk grasland een tijdelijk fase zijn als de benodigde abiotische omstandigheden voor schraallanden niet of nog niet gerealiseerd kunnen worden.

Kruiden- en faunarijk grasland wordt bij een goede kwaliteit gekenmerkt door variatie in structuur (ruigte en plaatselijk struweel, hogere en lage vegetatie) en een kruidenrijke graslandbegroeiing die rijk is aan kleine fauna. Gradiënten binnen (grond)waterpeil en voedselrijkdom zorgen voor diverse vegetatietypen.

Kenmerkende of bijzondere soorten van schralere beheertypen ontbreken grotendeels binnen Kruiden- en faunarijk grasland, maar graslanden zijn vaak wel rijk aan minder zeldzame soorten. Het type is o.a. van belang voor vlinders en andere insecten, vogels en kleine zoogdieren. De graslanden worden doorgaans niet bemest. Om verzuring tegen te gaan kan, bij uitzondering, ruige stalmest of bekalking toegepast worden.

Afbakening

- Het betreft grasland, de grasachtigen (monocotylen) zijn dominant, maar kruiden (dicotylen) en mossen hebben een oppervlakteaandeel van tenminste 20%;
- De graslanden zijn niet tot andere beheertypen te rekenen (zie afbakening andere graslanden);
- Vrijwel jaarlijks in winter en voorjaar langdurig overstroomde weilanden worden niet tot dit beheertype maar tot Zilt- en overstromingsgrasland gerekend.

Veenmoeras (N05.03);

Algemene beschrijving

Veenmoerassen komen voor op de overgang van water naar land. Ze zijn gelegen in historisch laag- en eventueel hoogveengebieden. Kenmerken voor deze moerassen is dat ze in de huidige situatie zeer nat zijn, maar een geringe waterdynamiek kennen. Soms is er zelfs sprake van een omgekeerd peil. Hierdoor neemt de snelheid van verbossing en verzuring toe. Om het moeras in stand te houden is er daarom intensief beheer nodig.

Typische moerasplanten zijn hoge grassen als riet en rietgras, grote zeggen, biezen en galigaan. Veenmoeras is van groot belang voor vogels, libellen, vissen, amfibieën en enkele zoogdieren als otter, noordse woelmuis en waterspitsmuis. Goed ontwikkelde moerassen behoren tot de soortenrijkste levensgemeenschappen in Nederland, en zijn daarom van groot belang voor de Nederlandse natuur.

Veenmoeras omvat open begroeiingen van riet, lisdodde en biezen in water; rietlanden en rietruigten. Hierin weerspiegelt zich de overgang van water naar land. Aan de waterkant vormen losgeslagen planten drijftillen met waterscheerling, zeggen, galigaan en slangenwortel. Het rietland kan vrij open zijn met poeltjes waarin waterplanten groeien, kruidenrijk met diverse orchideeën en blauwe knoop of mosrijk met blad- en levermossen of al ouder met hoog opgaand riet die geleidelijk overgaan in ruigten met moerasspirea of poelruit. Door de grote stapeling van organisch materiaal in oude rietlanden en ruigten kunnen deze vegetaties (tijdelijk) overgaan in een grasrijke vegetatie. De kruidenrijke of mosrijke fase met vrij open riet kan duiden op een wat lagere voedselrijkdom in combinatie met matig zure omstandigheden. In dit milieu kunnen veenmossen zich vestigen. Een deel van de rietlanden wordt gemaaid, maar niet jaarlijks (overjarig riet).

De Nederlandse moerassen zijn vrijwel volledig ontgonnen of verveend geweest; de grote menselijke invloed is in de laagveenmoerassen te herkennen aan het verveningspatroon. Een groot deel wordt bedreigd door vermessing, verdroging en verbossing.

Voor een goede kwaliteit en duurzame instandhouding is een fluctuerend waterpeil en een goede waterkwaliteit essentieel. Doordat deze factoren vaak ontbreken er veelal sprake van gebrek aan nieuwvorming en successie waardoor extra beheer nodig is om voldoende oppervlak en kwaliteit te behouden.

Veenmoeras kan een voorstadium vormen voor Veenmosrietland en moerasheide en uiteindelijk overgaan in Hoogveen. Ruigte en bosvorming (afhankelijk van peilregime en aanwezigheid van grote herbivoren en beheer) kunnen na verloop van tijd de overhand nemen.

Afbakening

- Het beheertype Veenmoeras omvat verlandingsvegetaties zoals riet- en biezenvegetaties, natte ruigte en grote zeggenvegetaties;
- Veenmoeras kan tot 20% uit open water bestaan en tot 10% uit struweel. De zomersituatie geldt hier als referentiepunt.
- De gemiddelde grondwaterstand in het najaar zakt maximaal tot 40 cm. onder het maaiveld, behoudens eventuele periodieke droogteperioden.
- Droge rietruigten vallen niet onder dit beheertype maar onder het beheertype Ruigteveld.
- In de nattere delen varieert de grondwaterstand tussen 0 en -20 cm.
- Gebieden waar de waterstanddynamiek groot is (meer dan 20 cm verschil tussen zomer en winter) en/of waar regelmatig (gemid. minimaal 1 keer jaar) overstroming met oppervlaktewater plaatsvindt, vallen onder het type N05.04 Dynamisch Moeras.
- Gebieden die onderdeel uitmaken van het natuurtype Grootschalige dynamische natuur: N01.03 Rivier- en Moeraslandschap, vallen niet onder het type Veenmoeras.

Ruigteveld (N12.06)

Algemene beschrijving

Tot dit beheertype behoren over grote oppervlakte voorkomende ruigtevelden met dominantie of in mozaiek voorkomende ruigtevegetaties, die meestal ontstaan zijn na grootschalige ingrepen, zoals na drooglegging of plotselinge sterke extensievering na een intensief grasland- of akkerbeheer. De successie naar bos kan in deze ruigten lang achterwege blijven. Vaak is er plaatselijk vlier of wilg aanwezig als verspreide struiken of struweel. Deze kunnen echter weer afsterven en weer in ruigte overgaan. Deels kunnen ook meer grazige plekken voorkomen, zeker bij begrazing. In de droge ruigte kan ook riet domineren.

Ruigtevelden kunnen rijk zijn aan insecten en bij een begrazingsbeheer soms ook ruimte bieden aan veel kruiden. Het beheertype ruigteveld is met name van belang voor een aantal vogelsoorten zoals blauwborst, sprinkhaanzanger en soms velduil.

Afbakening

- Het beheertype Ruigteveld omvat grootschalige droge ruigten met plaatselijk struweel;
- Natte rietruigte valt onder het beheertype moeras;
- Kleinschalig voorkomende ruigte in afwisseling met andere beheertypen, zoals Moeras, bostypen en graslandtypen worden als onderdeel van deze beheertypen gerekend;
- Ruigten die onderdeel zijn van een eenheid die groot genoeg is om onderdeel uit te maken van Grootschalige dynamische landschappen worden tot het daaronder vallende beheertype gerekend.

Hoog- en laagveenbos (N14.02)

Algemene beschrijving

Hoog- en laagveenbos is bos op natte standplaatsen op venige bodem met dominerende soorten als zwarte els, zachte berk en grauwe wilg. Vegetatiekundig behoren deze bossen tot het Elzenverbond, verbond van de berkenbroekbossen en verbond van wilgenbroekstruwelen. Soms zijn deze bossen heel structuurrijk, soms vrij uniform. Hoog- en laagveenbos omvat bossen en struwelen en komt in vrijwel alle landschapstypen voor, waarbij hoogveenbossen tot de meest zeldzame broekbossen behoren. Water speelt een grote rol binnen het beheertype en bepaalt voor een groot deel de begroeiing. Bij veel invloed van regenwater (vooral in hoogveen) domineert de zachte berk en een ondergroei van veenmossen en dwergstruiken, bij invloed van grondwater (in laagveen en dalen) juist de zwarte els en moerasplanten. Aaneengesloten struwelen komen vooral voor in hoog- en laagveengebieden met soorten als grauwe wilg, gagel en zwarte appelbes. Op open plekken domineren moerasplanten. Hoog- en laagveenbossen kennen een hoge diversiteit bij veel structuurvariatie en de afwezigheid van verdroging. In Hoog- en laagveenbossen met elzen ontstaat deze variatie bij een hoge ouderdom door het ontstaan van hogere wortelkluiten en poelen na het omvallen van oude bomen. Hoog- en laagveenbos met berken is relatief ijl en open en is van belang voor reptielen en amfibieën.

Veel veenbossen zijn op een natuurlijke manier ontstaan, soms na stopzetten van maaibeheer van rietlanden (laagveenmoerassen) of door verdroging en stikstofdepositie (hoogveen).

Nationaal en internationaal worden Hoog- en laagveenbossen bedreigd door verdroging, versnippering en eutrofiering. Nederland heeft een belangrijke taak het areaal en de kwaliteit in stand te houden en waar nodig te verbeteren.

Opvallend binnen bos op laagveen zijn diverse typische moerasplanten, zoals moerasvaren. Bos op hoogveen kent karakteristieke hoogveensoorten als rijsbes en een aantal veenmossen.

Afbakening

- Hoog- en laagveenbos omvat bossen en struwelen gedomineerd door elzen, zachte berk, grauwe wilg, wilde gagel en katwilg op natte standplaatsen op venige bodem;
- Bossen met els waarvan het karakter grotendeels door overstromingen van oppervlaktewater of uittredend bronwater wordt bepaald worden tot Rivier- en beekbegeleidend bos gerekend;
- Vochtig bos in de duinen wordt tot het beheertype duinbos gerekend.

Bijlage 3.
Project Mengbedrijf

Paraaf Provincie Z-H:

Paraaf gemeente KRW:

_____ _____

Paraaf Dunea:
